

Karlstads universitets utbildningar i historia, kulturstudier och religionsvetenskap

Rapport från bedömargruppen inom Treklöver-projektet, kluster 19

Kerstin Cassel
Anders Frenander (ordf)
Sebastian Hasselström
Patrik Henriksson
Patrik Lundell
Per Pettersson
Ulla Rosén
Jörgen Straarup
Johan Olsson Swanstein

Innehåll

1. Introduktion

2. Generella iakttagelser vid Karlstads universitet

3. Granskade kriterier

- 3.1. Utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och examensordning, dvs. de faktiska studieresultaten ska motsvara de förväntade studieresultaten
- 3.2. Utbildningarna ska examineras på ett rättssäkert sätt
- 3.3. Undervisningen ska fokusera på studenters lärande
- 3.4. Undervisningens innehåll och form ska vila på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet
- 3.5. Utbildningen ska vara användbar för studenter och samhället
- 3.6. De som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens
- 3.7. Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen
- 3.8. Samtliga studenter ska erbjudas tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö
- 3.9. Jämställdhetsperspektiv

4. Övergripande rekommendationer

Bilaga: Mall för uppsatsbedömning

1.Introduktion

Projekt Treklöver är ett samarbete mellan Karlstads universitet, Linnéuniversitetet och Mittuniversitetet omkring kvalitetsutvärdering och kvalitetssäkring av utbildning. Ett pilotprojekt genomfördes 2016/2017 i tre kluster, varav denna rapport handlar om kluster 19 där huvudområdena arkeologi, historia, kulturstudier och religionsvetenskap ingår. Kluster 19 har koordinerats av Linnéuniversitetet. En bedömargrupp bestående av Ulla Rosén, utvärderingsansvarig Lnu, Per Pettersson, biträdande utvärderingsansvarig Kau, Patrik Lindell, biträdande utvärderingsansvarig Miun, Jörgen Straarup extern ledamot, Kerstin Cassel extern ledamot, Anders Frenander extern ledamot och tillika ordförande i bedömargruppen, Johan Olsson Swanstein, arbetsmarknadsrepresentant, Sebastian Hasselström, studeranderepresentant Kau och Patrik Henriksson, studeranderepresentant Lnu har genomfört utvärderingen.

Vid platsbesök på Karlstads universitet och utformande av rapport för Karlstads universitet har biträdande utvärderingsansvarig Per Pettersson och studeranderepresentant Sebastian Hasselström inte medverkat. Johan Olsson Swanstein var förhindrad att delta vid platsbesöket.

Bedömargruppens uppdrag är del av ett pilotprojekt och i rapporten inkluderas även reflektioner av bedömargruppens förutsättningar och process för att genomföra uppdraget.

Förutsättningar och process för bedömargruppen

Bedömargruppen avger en rapport per kluster och lärosäte. Målet med projektet är att bedöma förutsättningar och process för klustrets huvudområden att nå examensmålen samt resultat som bekräftar att målen nåts. Bedömargruppen har valt ut några examensmål som granskats via en redogörelse av utvalda kriterier i en självvärdering från klustret, måluppfyllelse i slumpvis valda examensarbeten och platsbesök vid respektive lärosäte. Bedömargruppen är av åsikten att högre utbildning är en komplex och mångfasetterad verksamhet, som i långa stycken är dåligt ägnad att formalisera i alltför stor utsträckning. Ämnen är olika, pedagogiska metoder är flerfaldiga, dynamiken mellan lärare och studenter skiljer sig åt, liksom den kollegiala dynamiken. Högre utbildning syftar till att förmedla och skapa kunskap hos studenterna. Kunskap är i grunden en oavbruten process, som är individuell, organisk och förankrad i den enskilde personen och går inte att på något enkelt sätt överföra i lämpliga "paket" från den ena personen till den andra. Kvaliteten i processen är svår att mäta, och kan emellanåt falla ut långt efter avslutad utbildning.

Vi menar därför att kvalitetssäkring av utbildningen i sista hand måste vila på lärarnas professionalism. Rapporten ska med andra ord betraktas som en *konsultativ rekommendation* till kvalitetsutvecklande åtgärder. Rekommendationerna kan ha olika angelägenhetsgrader vilket uttrycks enligt instruktionerna mot vad som *kan*, *bör* eller *måste* åtgärdas. När något *måste* åtgärdas anser bedömargruppen att det är en nödvändig åtgärd för att kvalitetssäkra verksamheten. När något *bör* eller *kan* åtgärdas är det upp till lärosätets ambitionsnivå om det ska genomföras. De olika föreslagna åtgärderna riktas till ansvariga på olika nivåer i universitetets organisation.

Vi vill också framhålla att vi funnit uppdraget svårt. Det ska enligt beskrivningen omfatta ett flertal parametrar; både processer och resultat, en mängd kriterier av ganska olikartade karaktärer, flera typer av underlag (som har skiftat kraftigt i omfattning) och handla om fyra olika ämnen med sina respektive traditioner och förhållningssätt. Det underlagsmaterial som arbetats fram i huvudområdena har av uppenbara skäl fokuserat desamma, vilket inverkat menligt på förutsättningarna att bedöma hela utbildningsgångar. Vi menar att det är viktigt att ha den här typen av reservationer med sig vid läsningen av rapporten.

Bedömningen inriktas mot *generella examina* inom huvudområdena eller inom program. De i klustret ingående huvudområdena och programmen vid Karlstads universitet utfärdar enbart generella examina. De som granskas i denna rapport är *kandidatexamen* i historia, kulturstudier och religionsvetenskap samt *magisterexamen* i historia.

De examensmål som valts, som examensarbetena granskats utifrån och självvärderingarna inriktats mot är:

För kandidatexamen skall studenten

- visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.
- visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer
- visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter,
- visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används

För magisterexamen skall studenten

- visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl överblick över området som fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete
- visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.
- visa förmåga att integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information
- visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete,
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används

De kriterier som arbetats fram inom projektet och som utgör underlag för självvärderingen framgår av dokumentet *Anvisningar för självvärdering – Tillägg och förtydliganden kluster 19*.

Självvärderingarna

De självvärderingar som bedömargruppen tagit del av har sett ganska olika ut. Vid två av lärosätena har respektive huvudområde var för sig inkommit med en egen självvärdering. Vid ett lärosäte har den varit gemensam; men inget tyder på att samarbetet mellan huvudområdena har varit särskilt långtgående. Omfånget på självvärderingarna har varierat stort, antalet bilagor och vad som bilagts likaså (och här har det rör sig om sådant som regelverk och policys, statistik och tabeller, exempel på kursplaner och övningsuppgifter samt i vissa fall närmast självvärderingstext som inte ansetts ha fått plats i huvuddokumentet). Också i fråga om huvuddokumentens själva innehåll har variationen varit mycket stor. Från ett tydligt fokus på *hur* kvalitetssäkringsprocesser ser ut och vilka resultat man menar sig ha uppnått med dem, faller andra texter alltsomoftast in i konstateranden kring *att* olika mål har uppnåtts i lägre eller högre grad.

Visserligen har bedömargruppen som regel tyckt sig sammantaget ha fått en relativt god bild av respektive huvudområdes kvalitetssäkringsarbete – men ibland bara indirekt, ibland först efter att ha lagt pussel med diverse bilagor. Och eftersom självvärderingarna alltså skiljer sig ganska mycket åt kan det inte uteslutas att de intryck bedömargruppen fått hade sett annorlunda ut om somliga pusselbitar kanske hade kunnat förmedlas direkt.

Inför kommande utvärderingsomgångar behöver man möjligen se över instruktionerna och eftersträva än större tydlighet kring textomfång, vad gäller vad som skall, bör eller kan biläggas, och i fråga om vad framställningarna ska fokusera på.

Platsbesöken

Bedömargruppen genomförde besök vid LNU, KAU och MIUN. Vid dessa besök intervjuades under ca fyra timmar företrädare för och studentrepresentanter vid huvudområdena. Ingen ledamot i bedömargruppen deltog i platsbesöket på det egna lärosätet. Intervjuernas innehåll var frågor aktualiserade av de inlämnade självvärderingarna. Huvudområdenas representanter hade i förväg fått en lista med extra frågor från bedömargruppen, och givetvis ställdes även spontana frågor till representanterna.

Merparten av den information som intervjuerna ledde fram till fanns redan i huvudområdenas självvärderingar, och mot den bakgrunden kan man fråga sig om det var nödvändigt att genomföra platsbesöken. Men i besöksintervjuerna framkom också förhållanden som inte fanns med i självvärderingarna och som endast ett fysiskt besök skulle kunna ge information om: "stämning" inom ett ämneskollegium, utbildningsambition, medvetenhet om den egna rollen som anordnare av universitetsutbildning, med mera. Bedömargruppen anser att mötet med studentrepresentanterna varit viktigast. Studenterna kommer inte till tals i självvärderingarna, så besöken har varit bedömargruppens möjlighet att känna studenterna på pulsen.

Bedömargruppens slutsats är att platsbesöken varit ett värdefullt inslag i utvärderingsprocessen och rekommenderar att platsbesök finns kvar som stående inslag i andra klusters utvärderingsprocess.

Läsningen av uppsatser

Bedömargruppen uppfattar läsningen och bedömningen av uppsatser som en viktig del av uppdraget, men ställer sig frågan om validiteten i denna del av arbetet. Detta då antalet kandidatuppsatser inom flertalet av de granskade huvudämnena är väldigt få, vilket innebär

att underlaget för urval av uppsatser var mycket begränsat. Orsaken är att flertalet studenter inom ämnena religionsvetenskap och historia vid Linnéuniversitetet och Karlstads universitet samt studenter inom historia vid Mittuniversitet skriver sin kandidatuppsats som examensuppsats inom lärutbildningsprogrammet. Eftersom bedömargruppen endast har granskat kandidatuppsatser inom respektive huvudämne har det inneburit att flertalet uppsatser skrivna med dessa ämnen som teoretisk referensram, men som uppsats för lärarexamen inte har kommit med i urval och granskning. Detta i sin tur innebär att i flera fall har en stor del av huvudämnets i praktiken huvudsakliga verksamhet inte granskats av bedömargruppen. Detta gäller bedömargruppens hela arbete, men har blivit särskilt tydligt i samband med urval och läsning av uppsatser.

Inför granskningen av uppsatser enades bedömargruppen om fyra bedömningskriterier, utifrån högskoleförordningens allmänna mål för kandidatexamen som handlar om kunskap och förståelse, färdighet och förmåga, samt värderingsförmåga och förhållningssätt (se separat pdf-bilaga). Dessa kriterier fungerade generellt bra som gemensam mall för bedömning, med undantag för det fjärde kriteriet "För kandidatexamen ska studenten visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används". Läsningen av uppsatserna visade sig inte ge underlag för bedömning av i vilken grad detta har uppnåtts. Bedömargruppen har vägt in uppsatsläsningen i helhetsbedömningen av huvudämnena, men har diskuterat om det skulle ha varit värdefullt med en tydligare feedback till respektive ämne angående bedömningen av uppsatserna i relation till examensmålen. Denna fråga bör dock relateras till frågan om det begränsade totala antalet inom respektive ämne, för att studenternas identitet inte ska avslöjas.

Jämställdhetskriteriet

I anvisningarna för självvärdering som tagits fram av styrgruppen för Projekt Treklöver finns åtta kriterier angivna som självvärderingen ska besvara frågor kring. Bedömargruppen hade friheten att lägga till frågor i varje kluster. Bedömargruppen i kluster 19 tog sig friheten att lägga till ytterligare ett kriterium – jämställdhet – då det kommer att finnas med i UKÄ:s kommande utvärderingar.

De i klustret ingående huvudområdena har dock hanterat detta kriterium på något olika sätt. Samtliga har berört könsfördelning bland de anställda lärarna och förekomsten av kvinnor som läroboksförfattare. Då kriteriet syftar till att lyfta fram inte bara förutsättningar utan även process och resultat kan konstateras att sådana diskussioner är sällsynta. Det finns emellertid goda exempel som visar på hur jämställdhetsperspektiv finns med i undervisningsprocessen och som även till viss del går att utläsa i de resultat som redovisats.

Medvetenheten om detta kriterium måste öka, vilket även UKÄ:s pågående undersökning om jämställdhetsintegrering lär påvisa. Det är således viktigt att kriteriet finns med i de anvisningar som kommande bedömargrupper får ta del utav.

Studentinflytande och bedömning av användbarhet i bedömargruppens process

I bedömargruppen har det funnits plats för tre studentrepresentanter, en från respektive lärosäte. Två av dessa tre platser har varit tillsatta, men det har saknats en studentrepresentant från Mittuniversitetet.

Studenternas studiegång ska ligga i fokus för bedömargruppens arbete enligt anvisningar, vilket gör att studentmedverkan är högst väsentlig i kvalitetssäkringssystemet.

Platsbesöken har varit ett värdefullt inslag i processen för studentmedverkan och studentinflytande. Det är främst där perspektiven från studenterna har lyfts fram kring huvudområdenas kvalitetsarbete och olika processer.

Bedömargruppen konstaterar att studentmedverkan saknas helt i självvärderingarna. Det har i viss mån hänvisats till och bifogats kursvärderingar, och studenter som medverkat på platsbesöken har fått läsa självvärderingarna innan besöket. Men studenter tycks inte ha medverkat i framtagningen av självvärderingarna.

Bedömargruppen rekommenderar att studenter används som remissinstans för att kunna kommentera utkast på självvärderingar, genom till exempel program-/ämnesråd, för att stärka studentmedverkan i processen i sin helhet.

Ett av kriterierna behandlar utbildningens användbarhet för studenter och samhället. Det har även funnits en arbetslivsrepresentant i bedömargruppen. En viktig diskussion för bedömargruppen var vad användbarhet faktiskt innebär, och inte låsa sig fast vid kopplingen anställningsbar utan ha en mer öppen syn där utbildningen är användbar för studenter som individer och samhällsmedborgare. På så sätt hamnar även det livslånga lärandet i fokus. I självvärderingarna lyfts, utöver kopplingar till arbetslivet och alumner, analytisk förmåga och kritiskt tänkande som viktiga egenskaper för användbarheten.

Bedömargruppen menar att kvalitetssystemen måste avse *hela* utbildningen/programmet, inte bara huvudområdet. Användbarheten bygger i högre grad just på hur ämneskunskaper kan kombineras för att ge inte bara fördjupning utan också bredd. I självvärderingarna kunde vi inte finna några resonemang kring hur man resonerat angående uppbyggnad och helhet i utbildningen/programmet.

Utvärderingens fokus

Utvärderingen skulle enligt uppdraget göras av hela utbildningen men det bör påpekas att upplägget medför att det i praktiken är huvudområden som utvärderas. Att examensarbetena som granskas ligger inom separata huvudområden är en anledning till detta fokus, men diskussionen vid platsbesök visade också att det generellt sett inte är programmets hela utbildningsgång utan examen i det enskilda huvudområdet som är i fokus för det lokala kvalitetsarbetet. Vid platsbesöken var det tydligt att även studenterna har sin identitet i huvudområdet.

2. Generella iakttagelser för Karlstads universitet

Gemensamma förutsättningar för klustrets huvudområden

Huvudområden inom kluster 19 finns sedan 2006 på Institutionen för samhälls- och kulturvetenskap och tillhör Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap. Denna nära koppling till samhällsvetenskap har satt sin prägel på områdenas profilering. Historia har valt en modernhistorisk inriktning med nära koppling till lärarutbildning och regional utveckling. Kulturstudier har i nuläget helt ny bemanning och ett strategiskt återuppbyggnadsarbete pågår av program, där samtidigt kvarlevor från tidigare versioner av programmet ska hanteras. Profileringen är inriktad mot kulturpolitik och kulturarv. Religionsvetenskap har ett konfliktfyllt förflutet som ledde till en delning av ämnet där undervisningsdelen hamnade på denna institution. Konflikten ledde även till förlust av examenrättighet på forskarnivå. Arbete mot stabilisering pågår. Profileringen är tydligt kopplad till lärarutbildningen. Vi kan således konstatera att det inte föreligger någon gemensam bild för klustret, annat än att historia och religionsvetenskap lutar sin verksamhet mot ämneslärarutbildningen, som inte är föremål för utvärderingen. Som huvudområden mot generella examina är alla tre av mindre omfattning. Kulturstudier samlar sina studerande dels i ett program och dels i att vissa delar av programmet erbjuds som fristående kurser och även riktas mot internationella studerande.

Ambitionsnivån är hög bland anställda lärare. Inom religionsvetenskap har en strategisk plan satts upp som syftar till att stärka verksamheten och de anställdas kompetens samt öka rekryteringen av studerande till fristående kurser. Inom historia och kulturvetenskap satsas på att starta upp magisterprogram och även öka rekryteringen till avancerad nivå.

Ämnena tillhör samma institution och samma fakultet och de delar därför en rad föreskrifter, policies och processer som är gemensamma antingen för fakulteten eller hela universitetet. Det gäller kriterierna nummer 2, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 i självvärderingen, och dessa redogörs kortfattat för i denna introduktion. Enligt ämnenas självvärderingar är dessa naturligtvis normerande för arbetet.

Kriterium 2 Utbildningarna examineras på ett rättssäkert sätt

Det hänvisas till dokumentet Regler för utbildning på grund- och avancerad nivå (rektorsbeslut RB 22/15) på universitetsnivå och att beslut om utbildningsplaner och kursplaner fattas av fakultetsnämnd eller lärarutbildningsnämnd på fakultetsnivå. Därtill finns en universitetsgemensam manual för inrättande av kurs och utformning av kursplaner. Det finns även ett dokument om regler för examination. Kodad examination tillämpas vid salstentamen.

Kriterium 4 Undervisningen ska fokusera på studenters lärande

De ekonomiska förutsättningarna för undervisning och universitetets interna prislappar redovisas. Det framhålls att prislappen för undervisning är en mycket viktig faktor för att kunna uppnå hög kvalitet i verksamheten. Undervisning inom hum/sam har den lägsta medelstillsdelningen.

Kriterium 5 Utbildningen är användbar för studenterna och samhället

I universitetets strategiska plan 2016-2018 framgår att utbildning vid KaU "skall präglas av nära kontakt med arbetsliv och samarbete". På fakultetsnivå finns en samverkanskoordinator som sluter samverkansavtal med relevanta arbetsgivare. Varje utbildnings programledare ansvarar sedan för kontakter med arbetsgivarna i givet fall.

Kriterium 6 Verksamma i utbildningen har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens

Fakultetens utbildningsutskott anordnar pedagogiska seminarier för fakultetens alla lärare. Sju sådana seminarier har hållits sedan 2014. En karriärstege för pedagogisk kompetens har införts vid Karlstads universitet.

Kriterium 7 Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

KaU:s policy är att "studentrepresentation ska finnas i organ och nämnder, i kurs- och programutveckling" och andra frågor som berör studenter. Regelbundna möten ska hållas.

Kriterium 8 En för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö föreligger

Universitetet har en handlingsplan "Handlingsplan – tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning 2016-2018" (RB 5/16, C 2016/39). Universitetet arbetar också kontinuerligt med fysisk tillgänglighetsanpassning av byggnaderna.

Kriterium 9 Jämställdhetsperspektiv

På universitetsnivå finns en handlingsplan "Plan för att främja lika villkor bland ledare och medarbetare vid Karlstad universitet 2016-2018".

Huvudområde historia

Historia framstår som ett stabilt ämne som funnits med sedan högskolefilialen etablerades 1967. Verksamheten idag vilar till stor del mot ämneslärarutbildningen. Den tydligaste strategin som framträder är försöken till ökad rekrytering. Detta gäller främst studerande till fristående kurser. Inom historia finns en profilering mot samhällsvetenskap som manifesteras dels i två program på avancerad nivå och dels i kopplingar till två centrumbildningar. För verksamheten på avancerad nivå och forskarnivå lyfts ambitionen till en ökad rekrytering av internationella studenter fram.

I den avslutande kommentaren i självvärderingen för historia framhålls tydliga styrkor dels i en stark kollegialitet med samarbetande lärare och dels i en studentnära verksamhet. Bland utmaningarna lyfts eftertänksamt fram att alla examensmål verkligen ska kunna nås och examineras. Funderingarna gäller framförallt mål inom färdighet och förmåga där den källkritiska ansatsen behöver förstärkas liksom den konstruktiva länkningen. Ambition finns även till en tydligare koppling till arbetsmarknaden genom uppstart av masterprogrammet SAMAS.

Huvudområde kulturstudier

Ämnet har funnits som ett huvudområde sedan 2009. Till sin karaktär är det interdisciplinärt och självvärderingen erbjuder en tämligen ingående beskrivning av ämnets karaktär och innehåll, där profileringen mot kulturpolitik särskilt framhålls. Den nya utbildningsplan som sjösätts ht 2017 upptar mycket av de två (!) fast anställda lärarnas energi och i självvärderingen får läsaren grundläggande kunskaps- och vetenskapsteoretiska motiveringar till den pågående programrevisionen.

I sin avslutande och sammanfattande kommentar anger kulturstudier några utmaningar som måste antas. En är att den programrevision som f n sker måste utformas så, att inte mångkulturperspektivet tonar bort. En annan är att examensmålen ska genomsyra hela utbildningen, inte bara C-nivån; här har arbetet med självvärderingen varit en "ögonöppnare". Man vill också öka studentrekryteringen, vilket antagligen är en nödvändighet för att det magisterprogram som man planerar för ska kunna genomföras.

Några styrkor påpekas också: inriktningen på kulturpolitik och kulturarv, där kandidatprogrammet anges vara unikt i Sverige. Den goda förankringen i lokalt, regionalt och nationellt kulturliv är en annan styrka. Här framhålls också god lärarkompetens.

Huvudområde religionsvetenskap

Religionsvetenskap har funnits vid Karlstads universitet sedan filialen startade 1967. Under 1980- och 1990-talen expanderade ämnet kraftigt och erhöll forskarutbildnings-rättigheter 1999, vilka förlorades 2010 i samband med svåra interna konflikter. Sedan 2012 pågår ett återuppbyggnadsarbete, där ämneslärarutbildningen är basen för religionsvetenskapens undervisning. Ämnet hamnade 2015 i ett ansträngt läge på grund av hastiga och oförutsedda jobbyten bland lärarna. En adjunkt kvarstod, som under 2016 fick sällskap av en heltidsanställd lektor. Ämnet är dock fortfarande underbemannat.

I sin avslutande kommentar i självvärderingen framhåller man att fokus i arbetet ligger på att forma en fungerande lärarutbildning och att skapa stabilitet i lärargruppen. Omstrukturering av utbildningen, särskilt A-kursen, är också en prioriterad uppgift. Vidare vill man utveckla en fältkurs för att säkra utbildningens struktur och arbeta för att öka rättsäkerheten för de studenter som far utomlands för att studera. Ämnet har en formulerad strategisk plan.

Studerande

I samtalet med studerande framgick tydligt att de anser att verksamheten genomgående håller hög kvalitet. Givet detta fördes ett antal punkter fram där förbättringar kunde göras:

- Fler föreläsningar
- Periodisering av verksamheten så det finns tid för skrivuppgifter
- Gör arbetsbelastningen jämnare över terminen
- Stabilisering så att föreläsningar inte bortfaller om lärare blir sjuk
- Lärare av båda könen
- Se över instruktionerna till studiegrupperna så, att alla tar ansvar för sina egna studier

3. Granskade kriterier

I detta avsnitt redogör vi för de resultat granskningen av det totala underlaget (självvärdering, uppsatser och platsbesök) har givit. Avsnittet är disponerat i enlighet med de riktlinjer som gavs i "Anvisningar till bedömargruppen". Allmänt har vi funnit att de tre granskade huvudområdena är väl medvetna om kvalitetsarbetets värde och har utarbetat processer och system, som enligt vår uppfattning ger goda förutsättningar för att på sikt upprätthålla mycket hög kvalitet i undervisningen. Man gör med andra ord redan ett mycket gott arbete. Det är skälet till att uttryckliga rekommendationer saknas vid flera av kriterierna.

1. Utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och examensordning, dvs. de faktiska studieresultaten ska motsvara de förväntade studieresultaten.

Förutsättningar och process

Historieämnet redovisar utförligt förutsättningarna för hur kriteriet ska uppnås på varje examensnivå; kandidat, magister och master. För varje nivå redogörs för kursinnehåll, undervisnings- och tentamensformer mm för de examensmål som granskas. Progressionstanke och konstruktiv länkning genomsyrar framställningen som understryker att målen tas på allvar och att undervisningen utformats så att studenterna har möjlighet att nå dem inom ramen för utbildningen. Här finns även utrymme för självkritik att förbättringar kan göras för att de studerande ska nå målen. Detta gäller särskilt målet "färdighet och förmåga" där övningar omkring det funktionella källbegreppet behöver stärkas. I sin sammanfattning framhåller huvudområdet att studenternas utbildning blir allsidig och varierad, globalt inriktad men med klar svensk profil och vilande på aktuell forskning.

Kulturstudier besvarar examensmålen i tur och ordning för varje betygsnivå genom utförliga beskrivningar av de ingående delkurseras innehåll. När det gäller "kunskap och förståelse" understryks vikten av att sträva efter progression i undervisningen och att olika examinationsformer används för att ge studenterna goda chanser till inläring. Angående målet om "färdighet och förmåga" framhålls att man utarbetat ett dokument med riktlinjer för hur akademiska studier bör bedrivas, vilket delas ut till studenterna vid första kursstart. En huvudpunkt i riktlinjerna är att undervisningen strävar efter att studenterna ska tillägna sig ett självständigt och kritiskt förhållningssätt. Man framhåller också seminariet som en av de viktigaste undervisningsformerna. Målet tränas också mer explicit i uppsatskurserna. Det tredje målet, "värderingsförmåga och förhållningssätt", uppmärksammar man i flera delkurser, bland annat genom analyser av aktuella debatter i media och naturligtvis också i uppsatsskrivandet.

Ämnets självvärdering är omfattande och noggrann och vittnar om mycket seriös inställning i arbetet med att upprätthålla undervisningens kvalitet.

Också *religionsvetenskap* besvarar de tre examensmålen i tur och ordning. Angående "kunskap och förståelse" framhålls att lärarna kontinuerligt fortbildar sig via årliga ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska konferenser. Med hjälp av undervisning om flera metoder och många materialtyper befordras ett analytiskt förhållningssätt hos studenterna. Detta examineras i många former, som underbygger diskussion och reflektion.

Man redogör för innehållet i samtliga kurser från A till C. Av intervjun vid platsbesöket framgår att man nu bedriver ett intensivt arbete för att omstrukturera grundkursen, så att den organiseras kring olika teman, som belyses från de olika världsreligionernas perspektiv.

Om "färdighet och förmåga" framhåller religionsvetarna att man formulerat ett pedagogiskt dokument som instruerar studenterna om lämpligt akademiskt arbetssätt. Därtill arbetar man med många olika metoder; fältobservationer, textanalyser, historisk metod, hermeneutik, intervjuer, etnografisk metod m fl för att öva upp den resonerande och analytiska förmågan hos studenterna. Vidare arbetar man mycket med individuell handledning genom tät återkoppling, bland annat så kallade måndagsmejl på A-kursen och textkommentarer på B-kursen. Gruppstödande aktiviteter när det gäller skrivande, "write-on-site", finns också. Genom successivt stigande svårighetsgrad i studierna tränas studenterna att bli allt självständigare. En policy kring tidsramar för sista datum i kurser etc har utarbetats.

Den tredje frågan, "värderingsförmåga och förhållningssätt". Här påpekar *religionsvetarna* att man understryker ämnets vetenskaplighet redan från början av grundkursen. Det innebär strävan efter, och krav på, systematik, objektivitet, källkritik, konstruktiv läsning, dialog, akribi och saklighet. Studenterna övas hela tiden i att göra bedömningar av samhällsrelaterade och etiska aspekter och vikten av kulturell och historisk contextualisering framhävs i undervisningen. I självvärderingen uppmärksammar man en skillnad mellan campusstudenter och distansdito i förmågan att föra nyanserade diskussioner, till de förstnämndas fördel. Kanske är det lättare att dra sig undan vid distansstudier?

Resultat

Historikerna ger en detaljerad redovisning i tabellform angående de tre senaste årskullarnas studieprestationer. Ur tabellerna går att utläsa startår, tentamensresultat, genomströmning och andra variabler, men är emellanåt svårtolkade. Prestationsgraden tycks variera kraftigt från 0 % till 100 %, men i rena ämneskurser är den aldrig lägre än 34 %. Underlaget är dock i vissa lägen i minsta laget för procentuell beräkning.

I sammanfattningen menar man i huvudsak att de studerande når målen, möjligen med undantag för de delar av examensmålen som har relevans för det funktionella källbegreppet. Där är resultaten ännu inte acceptabla, men man arbetar kontinuerligt med frågan.

Kulturstudier och *religionsvetenskap* inlemmar inte några resultat i självvärderingen.

Examensarbeten

Uppsatserna har slumpats fram och fördelats för läsning inom bedömargruppen. Varje uppsats har sedan efter föredragning av en huvudläsare diskuterats inom den samlade bedömargruppen. Har någon uppsats uppfattats som ett eventuellt gränsfall har alltid en extra läsare meddelat sitt omdöme; detsamma gäller varje fall där vi menar att uppsatserna inte når upp till de utvalda målen. Läsningen av uppsatser ger vid handen att måluppfyllelsen varierar ganska starkt.

Av kandidatuppsatserna i *historia* bedöms tre av fem examensarbeten ha nått måluppfyllelse, medan två av fem bedöms ha brister i detta avseende. De brister som iakttagits varierar, men brister i värderingsförmåga är mer framträdande. Det gäller då hur resultaten värderas och tolkas gentemot den forskning som anförs och hur de återkopplas

till de teorier som används. Dock föreligger examensarbeten där måluppfyllelse inte nås för kunskap och förståelse och färdighet och förmåga.

För *kulturstudier* är resultatet mindre tillfredsställande; bara i en tredjedel av examensarbetena nås måluppfyllelse. Ett samlat kvalitativt omdöme ger vid handen att de fem bedömda uppsatserna var synnerligen olika till både innehåll och form även om ett gemensamt drag var framhävandet av metoden. Det fanns också brister i akribi och språkbehandling. Uppsatserna gav intrycket att kontinuiteten i handledningen var svag. Stringens, fokus och röd tråd tenderade att försvagas efterhand. Då programmet genomgått snabba förändringar är samtliga examensarbeten skrivna efter äldre utbildningsplaner.

Bedömningen av de *religionsvetenskapliga* uppsatserna ger betydligt bättre resultat, där fyra uppsatser av fem anses ha uppnått målen. Det finns dock viss oklarhet i om de lästa examensarbetena skrevs för ämneslärarexamen eller generell kandidatexamen.

En bedömning av måluppfyllelse per lärandemål och huvudområde på kandidatnivå gav ett blandat helhetsresultat. I de tre mål som handlar om vetenskaplig grund och fördjupning; samla och kritiskt värdera; samt göra vetenskapliga och etiska bedömningar når majoriteten av examensarbetena målen. När det gällde bedömning av målet om insikter om kunskapens roll i samhället gav inga av examensarbetena i kulturstudier underlag för en sådan bedömning, medan detta mål bara kunde bedömas i ett arbete i historia. Inom religionsvetenskap kunde detta mål bedömas utifrån examensarbetena. Totalt sett ligger uppsatserna i religionsvetenskap på en acceptabel nivå medan brister kan påvisas inom historia och särskilt inom kulturstudier.

Det är enbart historieämnet som ger magisterexamen och på motsvarande vis har slumpmässigt utvalda magisteruppsatser bedömts. Fyra av fem uppsatser uppnår målen, även om underlag för bedömning saknas i något fall.

Vid granskning av varje enskilt lärandemål går det att observera om huvudämnena förefaller vara bättre på uppfyllelse av vissa lärandemål och sämre på andra. Här gav granskningen resultatet att magisteruppsatserna i stort sett nådde alla mål utom "att visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används", där underlag för bedömning inte förelåg. Denna fråga togs upp för diskussion vid platsbesöken och ämnena kunde redogöra för vilka andra delar som tillgodoser att detta mål kan nås för både kandidat- och magisterexamen.

Rekommendation

Historieämnet *bör* lyfta fram samtidsrelevansen i examensarbetena samt verka för att stärka de studerandes förmåga att föra en dialog med tidigare forskning.

Handledningsstödet i kulturstudier *måste* ses över för att uppsatskvaliteten generellt kan bli godtagbar.

Ämnena *bör* se över vilka examensmål som nås via examensarbetena och säkerställa att de studerande ges möjlighet att dessa nås.

I förekommande fall *bör* man analysera om det går att urskilja orsaker till att examensarbeten utan måluppfyllelse har godkänts. Behöver kraven kalibreras bättre? Skiljer

sig kollegiet åt vad gäller bedömningen av uppsatserna? Har studenterna med sig tillräcklig kunskap från lägre nivåer för att klara examensarbetet?

2. Utbildningarna ska examineras på ett rättssäkert sätt.

Förutsättningar och process

I de kursplaner och studiehandedningar som bifogats i *historia* framgår såväl examinationsformer som kriterier för godkänt betyg. Alla kurser använder lärplattform och alla examinationer sker individuellt. Vid vissa examinationsformer kan frågetecken föreligga om vem som författat uppgiften. Då skriftliga inlämningar följs upp i seminarier minskar risken för detta. Plagiatkontroll tillämpas. Diskussioner omkring bedömning av examensarbeten genomförs regelbundet och ett samarbete har etablerats med Linköpings universitet.

I *kulturstudier* har delkurserna mestadels studieguider som omtalar studenternas rättigheter och skyldigheter. Man framhåller att man har högt ställda krav för godkänt betyg och att betygskriterier regelmässigt meddelas studenterna. Här tycks föreligga en klar transparens. Olika tentamensformer beskrivs, samtidigt som seminariet lyfts fram som den kanske viktigaste. Vidare omtalas också att kursansvarig och betygsrapportör är olika lärare, varför en viss kontroll mot godtycke i betygssättning kan upprätthållas. Plagiatkontroll tillämpas.

Religionsvetarna svarar att man använder sig av många olika tentamensformer. Salstentamina rättas av två lärare, vilket ökar rättssäkerheten. Alla examina som inlämnas elektroniskt underkastas plagiatkontroll. Man menar att den centralisering som skett gör proceduren transparent och underlättar vid lärarbyten och liknande situationer. En gemensamt framarbetad kriterielista för bedömningar bifogas. För att ytterligare öka likvärdigheten i bedömningar anordnas vt 2017 en studiedag för alla examinatore. Det finns heller inga större skillnader mellan campus och distans, utan rättssäkerheten är likvärdig.

Resultat

Inga särskilda resonemang redovisas av *historia*, *kulturstudier* eller *religionsvetenskap*.

3. Undervisningen ska fokusera på studenters lärande.

Förutsättningar och process

Resurstilldelningen till ämnet diskuteras och det faktum att ämnen inom hum/sam området har lägst till delning kommenteras och kritiserats.

I undervisningen i *historia* på grundnivå sker samläsning med blivande ämneslärare, vilket ger en något högre timtilldelning. Studiegrupper används, som i självvärderingen lyfts fram som hjälpmedel för att nå kunskapsmålen. I studerandesamtal framkom dock viss kritik mot denna arbetsform. Vi rekommenderar därför att de studerandes ansvar för sitt eget lärande lyfts fram samt att vid arbete med studiegrupper se till att de verkligen fungerar. Undervisningen på G2 nivå och högre sker ofta i seminarieform.

I denna fråga framhåller *kulturstudier* att examinationer är problemorienterade och formativa för att på så sätt befodra kunskapandet som en fortgående process och det är

samma villkor för både campus- och distansstudenter. Man ger också regelbunden och individualiserad återkoppling, även om lärarbristen medför att de lärarledda timmarna kan bli problematiskt få. I samtalet med studentrepresentanterna framkom önskemål om mer lärartid. Genom att arbeta mycket med gästföreläsningar och studiebesök strävar man efter att stärka studenternas intresse, engagemang och inläring.

Religionsvetenskap svarar att man genomgående arbetar med ett studentcentrerat perspektiv. För att förbättra studenternas allmänna arbetssituation strävar man efter att följa en regelbunden rytm i schemaläggning. Lärarna strävar också efter att ge snabb feedback, t ex på "quiz" och andra examineringar. Studenterna uppmanas till aktivt deltagande och lärande, bland annat via studiegrupper, vars arbete understöds med olika gruppuppgifter.

Resultat

Inget särskilt svar anförs av *historia*. Resultat går att utläsa av tabellbilagor.

Inget särskilt svar anförs av *kulturstudier*. Resultat går att utläsa av tabellbilagor.

Inget särskilt svar anförs av *religionsvetenskap*.

Rekommendation

Man *kan* överväga att ge mer lärartid för att ytterligare förbättra studenternas lärande.

Tillsynen av studiegrupper *kan* förstärkas och instruktionerna förtydligas.

4. Undervisningens innehåll och form ska vila på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet.

Förutsättningar och process

Inom *historia* är en klar majoritet av de tillsvidareanställda lärarna disputerade. Kurslitteraturen följs upp regelbundet i ämnesråd där de studerande är representerade. Inom ämnet bedrivs även forskarutbildning och samarbete förekommer med andra discipliner. I de granskade examensarbetena var de studerandes ämneskännedom god och aktuell.

I *kulturstudier* gäller att majoriteten av lärarna är disputerade. I den mån adjunkter undervisar sker det i samband med färdighetsmoment och där yrkeserfarenhet är av betydelse. Forskningsanknytning garanteras, framhåller man, genom att läroböcker är skrivna av forskare och att forskningsartiklar regelmässigt används, samt att lärarna bedriver forskning. I uppsatshandledningen är forskningsanknytning tydligt integrerad.

Religionsvetarna menar att de undervisande lärarna har lång erfarenhet och bedriver forskning. Det noggranna anställningsförfarandet säkrar också lärarnas kvalitet och kompetens. Kopplingen mellan undervisning och forskning introduceras redan på grundnivå och följer sedan med genom utbildningen. Kurslitteraturen uppdateras kontinuerligt och särskilt använder man sig av engelskspråkig litteratur, som anses mer forskningsuppdaterad. I samtalet framkom att specifika kursfrågor tas upp i ämnesråd, men oklart var det övergripande ansvaret ligger?

Resultat

Här ger *historia*, *kulturstudier* och *religionsvetenskap* inga direkta svar i självvärderingen.

Rekommendation

Ansvarsfördelningen vad gäller religionsvetarnas kursutveckling bör förtydligas.

5. Utbildningen ska vara användbar för studenter och samhället.

Förutsättningar och process

På grundnivå i *historia* finns inga programutbildningar utöver utbildningen till ämneslärare. Det finns heller inte inlagt någon praktik eller liknande annat än möjlighet till utlandsstudier. Dock informeras de studerande om de kompetenser de kommer erhålla i de kurser som erbjuds samt inom vilka områden sådana efterfrågas. Genom användningen av engelskspråkig litteratur och övningar med historiska romaner kan studenterna tillägna sig en bredare bildning, som förstärker utbildningens användbarhet.

Kulturstudier påpekar här att ämnet har ett omfattande samarbete med kultursektorn, lokalt, regional och nationellt, både den offentliga, privata och föreningsdrivna. Gästföreläsningar, studiebesök och projektarbeten säkrar utbildningens användbarhet. Kulturstudieämnet för ett informerat resonemang om nytta, användbarhet och bildning vars kontenta är att det handlar om aspekter som egentligen inte kan skiljas åt. Inte minst i kultursektorn är det "bildningen" som gör studenten "nyttig" och anställningsbar. En examen i kulturstudier är därför mycket användbar.

I *religionsvetenskapens* självvärdering framhålls att ämnets lärare är efterfrågade som experter av media och myndigheter tas också som intäkt för utbildningens användbarhet. Både användbarhetsaspekten och bildningsaspekten ges goda förutsättningar av den genomgående träning i självreflektion som utbildningen innehåller. Till hösten 2017 kommer en "akademisk praktik" att införas i fristående kurser, enligt uppgift vid samtalet. Man för i självvärderingen ett intressant resonemang om hur utbildning i tre dimensioner relaterar till bildningen: via individens kvalificering, socialisering och subjektifiering och konstaterar att det handlar om en sammansatt fråga. Emellertid kan några grundläggande frågor (Hur förhåller du dig till detta?) initiera en bildande process.

Resultat

De resultat som presenteras från *historia* är inte transparenta. Alumnundersökningar görs och utlandsstudier sker.

Här anger *kulturstudier* att fyra examinerade har fått adekvata arbeten, men understryker samtidigt att kunskapen om vart alumnerna tar vägen är begränsad. Man hänvisar till klustergemensamma tabeller angående utbildningens "nyttighet" avseende arbetsmarknaden.

Från *religionsvetenskap* föreligger inga svar i självvärderingen, utan hänvisar till nämnda klustergemensamma tabeller.

Rekommendation:

Ambitionen hos historieämnet att öka rekryteringen kan förenas med programutbildningar på grundnivå, kanske i samarbete med samhällsvetenskapligt inriktade ämnen.

6. De som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell ämnesmässig och högskole-pedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens.

Förutsättningar och process

En av de centrumbildningar *historia* deltar i är inriktad mot didaktik, vilket stärker lärarnas intressen för dessa frågor. Kompetens inom detta område finns bland de tillsvidareanställda och didaktiskt inriktad forskarutbildning förekommer. Samtliga lärare har högskolepedagogisk utbildning och en är meriterad lärare.

I *kulturstudier* har de heltidsanställda fullgoda kvalifikationer. Också de övriga lärarna uppfyller i princip universitetets krav. Lärarna framhåller också sitt eget intresse och engagemang i pedagogiska frågor, något som måste sägas ange tonen i *kulturstudiers* självvärdering som helhet.

För *religionsvetenskapens* räkning tillgodoses kraven genom att tjänster tillsätts i öppen konkurrens med sakkunnigbedömningar. För närvarande är ämnet dock klart underbemannat. För att stärka ämnet har extra resurser beviljats för 2017.

Alla huvudområdena hänvisar också till de gemensamma resurser för lärarnas fortbildning som finns på fakultets- och universitetsnivå.

7. Studenterna ska ha inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen.

Förutsättningar och process

Inom *historia* finns ämnesråd där studerande är representerade. Ämnesråden sammanträder minst en gång per termin. Där diskuteras bl.a. kurslitteraturen och kommenteras de utvärderingar som genomförts samt förslag till förändring.

Varje helkurs utvärderas elektroniskt när den avslutats. Svarsfrekvensen är dock låg. Via ämnesråden finns en kanal att föra fram synpunkter. Hur de studerandes inflytande över beslut ser ut var lite oklart.

På ämnesnivå anger *kulturstudier* att utbildningen utvärderas på tre sätt: elektroniskt efter både delkurs och helkurs, samt med manuell kursvärdering. Vidare genomförs minst ett programråd per termin vid vilket viktig återkoppling till studenterna sker. En annan återkopplingskanal som används går via utbildningssamordnare och/eller kursplanegruppen. Ämnet framhåller också att de universitetsgemensamma utvärderingsenkäterna lider av mycket låg svarsfrekvens. Studenterna efterlyser utvärderingar efter varje delkurs, det ger bättre kvalitet.

Också *religionsvetenskap* använder det universitetsgemensamma utvärderingssystemet, men gör också egna delkursenkäter. Varannan vecka ombeds studenterna att skriva ett "one-minute-paper", där de löpande kan ge synpunkter på undervisningen. Man tillämpar vidare ett system med en "huvudlärare" per kurs vilket ger bra kontakt med studenterna och

är bra kanal för både studentinflytande och läraråterkoppling. Studenterna efterlyser utvärderingar efter varje delkurs, det ger bättre kvalitet.

Resultat

Från historia refereras och kommentera resultat från genomförda kursvärderingar.

Inga svar från *kulturstudier*. Ej heller från *religionsvetenskap*.

Rekommendation

Samtliga ämnen *bör* analysera arbetet med utvärderingar och återkoppling för att finna möjligheter till förbättringar.

Samtliga ämnen *bör* säkerställa studentrepresentationen på institutionsnivå.

8. Samtliga studenter ska erbjudas en tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö.

Förutsättningar och process

Medvetenheten om stödsystem är känt inom *historia*. De som är berättigade till stöd verkar kunna få det på ett inte alltför krångligt sätt. Lärarnas tillgänglighet och kommunikation med de studerande är idag mycket god genom användande av lärplattform för alla kurser.

Eftersom *kulturstudier* är ett litet ämne finns hela tiden en nära kontakt mellan studenter och lärare och mellan olika lärare, vilket är fördelaktigt för tillgängligheten. Studenterna ger vanligtvis lärarna goda omdömen vad gäller nåbarhet. De korta beslutsvägarna framhålls också som fördelaktiga i detta hänseende. Frågor kring både fysisk och psykisk tillgänglighet behandlas också i själva ämnet enligt de antagna kursplanerna.

Religionsvetenskap framhåller att man utnyttjar universitetets många stödfunktioner, som finns mycket lämpliga. Studenter med särskilda behov uppmanas ta kontakt med delkursansvarig som vidtar lämpliga åtgärder, t e x textinläsning. Lärarna är också måna om att svara på studentfrågor inom rimlig tid och på arbetstid – inga helger.

9. Jämställdhetsperspektiv.

Förutsättningar och process

Det förligger en manlig dominans bland lärare i *historia*. Det föreligger en någorlunda jämn könsfördelning bland kurslitteraturens författare och medvetenhet om detta redovisas. Även i undervisningens innehåll lyfts jämställdhetsperspektiv fram.

För *kulturstudier* gäller att en majoritet av studenterna är kvinnor, ett förhållande som diskuteras i utbildningens delkurser. På lärarsidan är könsfördelning jämn. Vad angår författarna till kurslitteraturen är de könsmässigt jämnt fördelade. Man demonstrerar också att flera kursplaner på alla nivåer uppmärksammar genusperspektivet, som också förekommer uttalat i de fristående kurserna.

Religionsvetenskap har ännu inga specifika rutiner angående jämställdheten. En viss uppsikt utövas vid revideringar av kurslitteraturen. Man understryker vikten av att vara lyhörda för

kvinnliga studenters synpunkter och uppmuntrar dem aktivt till att gå vidare till forskning. Man för också ett resonemang om strukturella faktorer som tenderar att missgynna kvinnliga studenter i högre utbildning och forskning. I problematiken ligger också ämnets epistemologiska bakgrund i ett kristet (protestantiskt) paradigm. Här lyfts den postkoloniala kritiken fram som ett viktigt perspektiv, liksom det mångkulturella. Gästföreläsare med anknytning till afrikanska och asiatiska kontexter används regelbundet. Ämnets medvetenhet om genus- och jämställdhetsfrågor går alltså på djupet och genomsyrar hela utbildningen.

Resultat

Historia redovisar en metodövning som högst påtagligt, både fysiskt och psykiskt, medvetandegör de studerande om genusordningens effekter och förändring. Detta perspektiv finns även representerat i de granskade examensarbetena.

Rekommendation

Kulturvetenskap och religionsvetenskap *bör* se över kursinnehåll utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

4. Övergripande rekommendationer

Avslutningsvis kan ett antal mer övergripande rekommendationer övervägas. För såväl historieämnet som religionsvetenskap menar vi att man *bör* arbeta för att medvetenheten om var besluten tas ökar.

För samtliga ämnen *bör* progression mellan nivåerna ses över och att examensmålen motsvaras av kursmålen i kursplanerna.

För kandidatexamen i historia *bör* instruktioner och genomförande av arbete med studiegrupper ses över. Vidare *kan* man överväga om den modernhistoriska profilen ska förstärkas på grundnivå, t.ex. i en samhällsinriktad programutbildning. Denna kan då generera studerande till avancerad nivå.

För magisterexamen i historia *bör* samarbetet med samhällsvetenskapliga ämnen kopplade till centrumbildningar stärkas i form av återstart av programutbildningar.

På motsvarande vis menar vi att eftersom kulturstudier är ett nytt huvudområde och till stor del interdisciplinärt *måste* det övervägas hur studier inom huvudområdet ska utformas för att möjliggöra fortsatta studier på avancerad nivå.

Religionsvetenskap har en *mycket angelägen* uppgift att öka rekryteringen på grundnivå.